

סקירת ענף הדיר לקראת 2016:

דיר חלב:

- א. בשנים האחרונות עולה שוב ושוב על הפרק ביטול תכנון הייצור בענף חלב הצאן, ועלינו להיערך ליום פקודה שבו הממשלה תוציא את ענף חלב הצאן מתכנון ומכסות קבועות. המשמעויות של מהלך כזה הן רבות וסבוכות, ובעיקרן ההשלכות של חוסר יכולת לתכנן את ייצור החלב בדיר. לאור הגדילה בעלויות ייצור החלב (עלייה בשכר העובדים במשק, אחזקת מכון חליבה שצורכת השקעות בתיקונים ובאחזקה שוטפת) מסתמנת לאורך שנים מגמה שמשקפת את ההנחה שדיר אינו יכול להיות רווחי בהתבסס על שלוחת החלב כמקור רווח עיקרי.
- ב. העדר שלנו היה מורכב עד לפני כעשור על טהרת גזע האוואסי, שהצטיין בתנובת החלב, אך עקב היותו גזע עונתי מובהק, לא הצטיין בייצור טלאים: כבשה ממוצעת נתנה כ-1.1 טלאים בשנה. בשנים האחרונות העדר שלנו הפך בהדרגה לעדר המורכב מגזע האספ וממכלוא אספ-אוואסי (גזע האספ הינו הכלאה בין כבשת האוואסי לכבשה מרכז-אירופאית מגזע אוסטפריזי). האספ מצטיין הן בתנובת חלב גבוהה והן בוולדנות גבוהה, קרי יכולת התעברות טובה לאורך כל השנה ובמספר וולדות גבוה פר המלטה.
- ג. בשנתיים האחרונות העדר עבר מגמת הצערה – מכרנו מאות חולבות שלא הוכיחו כישורי וולדנות גבוהים, ובמקביל הוצאנו מהעדר נקבות קשות התעברות. תהליך זה מסייע לנו בהגעה לעדר צעיר, בכך שבכל שנה אנחנו מחליפים כ-45% מהאימהות בעדר, ובכך מחזיקים נקבות שנמצאות בשיא תנובתן ופוריותן.
- ד. השינוי העיקרי אותו החלנו על העדר החולב מתבטא במעבר לממשק הרבעות אינטנסיבי – בכל חודש אנחנו מרביעים קבוצת אימהות ובמקביל לה קבוצת שיות, וכתוצאה מכך אנחנו מקבלים גלי המלטות מדי חודש לכל אורך השנה.
- ה. לאור התעוררות בביקוש הירדני לכבשים מישראל, אנחנו שומרים על גרעין אוואסי מצומצם בעדר, על מנת להתבדל מול דירים אחרים בזן העין חרודי הייחודי - המופע הקלאסי של ראש חום וגוף גדול יכול לסייע לנו באטרקטיביות אל מול סוחרים ירדנים. עם זאת חשוב לציין שההתייחסות לאפיק הייצוא היא כאפיק נישתי שאמור להצטרף למדד הרווחיות, אך כפי הנראה לא יכול להוות עוגן בסיס בפני עצמו.
- ו. יצוא חלב עודף – בשנים האחרונות ישנו בארץ עודף חלב כבשים של כ-1.5-2 מיליון ליטר בשנה. התאחדות מגדלי הצאן (בה עין חרוד חברים) משקיעה כסף ותשומות ניהול במטרה לייצא מוצרים לשוק הכשר האמריקאי, והכל במטרה לצמצם את התשלום המופחת בעבור חלב חריג. כל נושא החלב החריג בתחום הצאן סבוך ומפותל, ולעיתים כמעט בלתי אפשרי לניהול. נעשים מאמצים משפטיים וממשקיים מול מועצת החלב ומול תנובה על מנת להסדיר תחום זה. בשנת 2015 נשפכו עשרות אלפי ליטרים של חלב כבשים לביוב (דרך המחלבות ולא במשקים) על מנת להימנע מעיבוד חלב עודף

למוצרי חלב שישיתו עול מיותר על משקי ההתאחדות. נצטרך להמתין ולראות האם תושג התקדמות כלשהי בנושא זה בשנת 2016 (שיפור התכנון/ביטול התכנון, 'צביעת' חלב המיועד לייצוא על מנת לקזזו מסך החריגה של המשקים המייצאים וכיו"ב). אופציה נוספת להתמודדות עם הפרדוקס המובנה בדיר אינטנסיבי – ריבוי המלטות לשם קבלת יותר טלאים, המביא עימו עלייה בייצור חלב – היא לשקול ולעבור לחליבה אחת ביום בתקופות שיא של ייצור החלב, ובכך להימנע מייצור חריג (ועל הדרך לצמצם את הוצאות העבודה בשעות חליבה במכון).

דיר פיטום:

- א. בשנתיים האחרונות ניכרת עלייה בביקוש לבשר טלה ישראלי, והשוק נהנה מרווחה.
- ב. המגמה העסקית הרווחת היא לשאוף לכך ששלוחת הפיטום (ומכירת בע"ח לבשר בכלל) תהווה מעל 60-65% מההכנסות של הדיר. הנגזרות התפעוליות והממשקיות הנגזרות מכך תפורטנה בהמשך.
- ג. המשמעות הראשונה היא ההתייחסות לדיר: אנחנו מגדירים את הדיר כיצור עיקרי של בשר, כששלוחת החלב מממנת לכאורה את עלויות ההזנה והגידול של החיות הוולדניות.
- ד. השקענו רבות בשיפור היונקייה, ובאופן כללי בתנאי הגידול של הטלאים החל מיומם הראשון. המטרה היא לייצר כמות גדולה של טלאים בריאים שיגיעו לגיל שיווק מינימלי במשקל מקסימלי.
- ה. אנחנו משקיעים בשיפור שיטת גידול הטלאים - ב-8 הימים הראשונים הטלאים מופרדים לפי קבוצות גיל יומיות על מנת לשפר את בקרת ההגמעה, וכן על מנת לצמצם את ההדבקות הרוחביות, ואכן רואים שיפור הן בירידה באחוזי התמותה במיינקת והן במצב הטלאים לאחר גמילה מחלב.
- ו. סניטציה – מילת המפתח בממשק גידול אינטנסיבי של טלאים הינה סניטציה וחיטוי. אנחנו מקפידים על חיטוי יחידות גידול הטלאים וניקיון. זה מצריך עלייה בשעות העבודה המוקדשות לטלאים הרכים, אך משתלם לנו בירידה בעלויות טיפול תרופתי בהמשך, וכן בהגעה לאחוז גבוה של טלאים סוג א' לשיווק (טלאים סוג ב' נמכרים כמובן במחיר נמוך משמעותית ממחיר השוק).
- ז. בשלוחת הפיטום אנחנו מקפידים לעבוד עם תערובות פיטום איכותיות (פרימיום) מתוך כוונה להגיע תוך 5-5½ חודשים למשקל טלה ממוצע של 65 ק"ג ובכך למקסם את הרווח ממכירת בשר טלה.
- ח. במהלך 2015 שיפרנו את ממשק ההזנה: התקנו אבוסים לשיות לגידול, ובנינו קו הזנה אוטומטי לטלאים/טליות הגמולים על מנת לייעל את חלוקת המזון (חיסכון בשעות עבודה, ושיפור המדדים הגופניים של בעלי החיים).
- ט. לסיכום: שלוחת הפיטום היא מקור הרווח העיקרי של הדיר, ויש להשקיע על מנת להביא למיקסום ייצור טלאים, החל משלב ההמלטה, המשך בהזנה ובשטחי הגידול וכלה בשיווקם.

נקודות להמשך:

- א. כל עוד אנחנו מתפקדים כדיר המייצר חלב, מחובתנו לקיים מכון חליבה תקין ואיכותי. אנחנו משקיעים בשיפוץ קרוסלת החליבה הנמצאת במצב מבני רעוע ומרובה תקלות המפריעות לחליבה השוטפת (עבודת השיפוץ מבוצעת ע"י הלל דן וחמודי השכיר). כמו כן אנחנו בעיצומו של תהליך השבחת מערכות השטיפה הן במכון והן בטנק החלב. לעת עתה לא עומדת על הפרק השקעה עתידית בהחלפת המכון.
- ב. לאור השיפור בייצור הטלאים בדיר, אנחנו חשים במצוקת מקום לגידול בעלי החיים. כל שטחי המכלאות בדיר נמצאים בתפוסה מלאה, ולאורך זמן לא נוכל להסתפק במכלאות הקיימות.
- ג. בכל מקרה של המשך\ביטול תכנון ייצור החלב, הכיוון הוא להגדיל את העדר עד לכ-1500 אימהות. המשמעות הישירה תהיה צורך בבניית עוד סככות גידול (הן לחולבות והן לעתודת השיות לגידול), בדגש על סככות הבנויות לחלוקת מזון ממוכנת ע"י מרכז המזון. כמובן שהנושא מצריך תכנון מפורט ומעמיק של המבנים הנדרשים, אופיים, מיקומם ועלותם.
- ד. הצוות הקבוע היום מונה 6 עובדים קבועים מלבד המנהל. זהו צמצום בכח האדם בהשוואה לעבר, וכפי הנראה מצבת כח אדם זו משקפת את המענה לצרכים התפעוליים של הדיר.